

УДК 373.2:001.895

Дятленко Наталія Михайлівна,

доцент кафедри методики та психології

дошкільної і початкової освіти

ШПО КУ імені Бориса Грінченка,

кандидат психологічних наук

Експериментування як механізм запровадження інновацій у дошкільному навчальному закладі

У статті йдеться про труднощі, з якими стикаються педагогічні колективи у процесі запровадження інновацій; пропонується алгоритм організації педагогічного експерименту в дошкільному закладі. Даються рекомендації щодо вибору педагогічної ініціативи, що може стати предметом педагогічного експерименту.

Ключові слова: педагогічні інновації, педагогічний експеримент, інноваційний потенціал, інноваційна ініціатива, заявка на проведення експерименту.

Актуальність проблеми. Сьогодні педагоги української дошкільної освіти виявляють підвищений інтерес до ефективних інноваційних технологій, що здатні посилити особистісно орієнтовані тенденції, сприяти реалізації дитиноцентричного потенціалу, повноцінно забезпечити процес індивідуалізації. Спостерігаються різні способи оновлення педагогічного процесу, серед них такі, як намагання залучити нові освітні елементи всередину традиційної освітньої системи, комбінування нових частин і частини колишньої системи освіти; адаптація, модифікація та перенесення цілісних зразків західної педагогіки в традиційну освітню систему (В. Вакуленко).

Разом з тим, в освітньому сегменті спостерігається критичний брак сучасних передових технологій. Ймовірно, ця ситуація і підштовхує педагогів

до апробації власних чи запозичених педагогічних інновацій у дослідно-експериментальній діяльності, включення їх чи то повністю чи частково в освітній процес. Позитивною тенденцією у питаннях запровадження інновацій стало оновлення педагогічних кадрів за рахунок випускників педагогічних університетів, що закінчили магістерську програму і ознайомилися з інноваційними тенденціями в дошкільній освіті та одержали навички організації експериментального дослідження. Втім це вирішує проблему лише частково. На шляху інноваційного розвитку педагогічні колективи стикаються з низкою труднощів, які часто без сторонньої допомоги не здатні подолати. Серед останніх такі, як нерозуміння цінностей, що лежать в основі інноваційної діяльності; нездатність виокремити головну ідею, тобто інновацію, яка має стати предметом експериментального дослідження; неспроможність акумулювати зусилля всього колективу для вирішення завдань експерименту; невміння правильно оформити документи та ін. Розцінюючи всі позиції як важливі, зупинимося детальніше на окремій – організації та методичному забезпеченні дослідно-експериментальної діяльності в дошкільному навчальному закладі.

Метою статті стало виокремлення основних організаційних та методичних підходів щодо розгортання педагогічного експерименту в дошкільному навчальному закладі як механізму впровадження педагогічних інновацій.

Стан розробки проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що питанням інноваційного розвитку навчальних закладів присвячено чимало досліджень. Серед авторів варто назвати імена Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Беха, М. Кларіна, В. Паламарчук, І. Підласого, О. Савченко, В. Сластьоніна, І. М. Дичківської, О. М. Пехоти, Л. Подимової, А. Хуторського та ін. Наукові розвідки зачіпають питання сутності термінологічного апарату педагогічних інновацій; осмислення практики їхнього застосування; вивчення закономірностей і форм упровадження, організації, вибудови стратегії і тактики, розробки методики наукових досліджень. Звертає на себе увагу

обмежена адресна спрямованість досліджень, більшість з яких присвячено питанням інноваційної діяльності в навчальних закладах: середній школі, вищому навчальному закладі, в той час як дошкільні навчальні заклади зі своєю специфікою фактично залишилися поза увагою дослідників.

Результати власних досліджень. Опитування керівників дошкільних навчальних закладів (78 осіб) щодо їхнього ставлення до інноваційної діяльності закладу та експериментування показало, що більшість респондентів (65,4%) останнє пов'язують з поняттями «труднощі», «додаткове навантаження», «ускладнення», «бар'єри»; лише 21,8% відсотків зосередили свою увагу на таких категоріях, як «позитивні зміни», «оновлення», «нові горизонти»; ще менша частина опитаних (12,8%) у якості визначальних назвали «додатковий освітній ресурс», «нові можливості», «рух вперед». На питання про готовність закладу до запровадження ефективної педагогічної практики через педагогічний експеримент як перший крок на шляху упровадження інновацій, переважна більшість (89,7%) відповіли заперечно. Із переліку труднощів, що заважають запроваджувати експерименти в дошкільному закладі перші місця займають: «низька обізнаність щодо методики проведення експерименту», «відсутність наукового керівництва», «висока зайнятість на роботі», «відсутність інноваційної ідеї». Одержані результати опитування керівників дошкільних закладів підказали нам вектори подальшого дослідження і спрямували нашу увагу на вивчення наукових підходів щодо побудови педагогічного експерименту в умовах дошкільного закладу.

У результатів аналізу літератури з питань організації експериментальної роботи, вивчення досвіду експериментальних закладів, ознайомлення з методичними рекомендаціями було виділено основні підходи, які бажано реалізувати в процесі дослідницької діяльності в дошкільному закладі [1; 2; 3].

По-перше, працівникам дошкільного навчального закладу рекомендується ознайомитися з нормативними документами, зокрема, Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 7 листопада

2000 р. за №522; для столичних педагогів – Положенням про порядок організації та проведення педагогічного експерименту регіонального рівня від 12 лютого 2008 року. У цих документах розкриваються загальні питання щодо організації експерименту, подаються вимоги до складання заявки, програми та календарного плану, позиції щодо управління та фінансування.

По-друге, потрібно проаналізувати інноваційний потенціал педагогів свого закладу, що підтверджує чи навпаки заперечує можливість здійснювати експериментальну діяльність. Відомо, що один у полі не воїн і якщо ідеєю експерименту переймаються лише керівники, мало буде користі. Про хороший інноваційний потенціал педагогічного колективу свідчать такі показники: налаштованість працівників на дитину та її розвиток; домінування в колективі позитивних взаємин між колегами та по відношенню до дітей; здатність генерувати нові ідеї та готовність втілювати їх в практику; гнучкість мислення; толерантність; високий рівень рефлексивності. Педагогічний експеримент має об'єднати колектив, перетворити його в дружню команду, стимулювати творчість кожного.

*По-третє, потрібно визначитися із головною педагогічною ідеєю. Підґрунтям будь-якого експериментального дослідження має стати насамперед *інноваційна ініціатива* – педагогічна ідея, авторами якої можуть бути як колективи в цілому, так і окремі педагоги. Звідки беруться нові ідеї? Насамперед, з самого життя, з практики педагогічної діяльності, з аналізу педагогічних перемог та поразок. Варто проаналізувати педагогічні підходи, виокремити позиції, які заслуговують особливої уваги і можуть претендувати на предмет дослідження (наприклад, у дошкільному закладі створені хороші матеріальні умови для фізичного розвитку дітей і виникла необхідність перевірити можливості системного його застосування, чи вже стихійно накопичено певний інноваційний досвід, який потребує експериментальної перевірки, або з'явився інтерес до зарубіжної методики освіти дітей).*

Сьогодні в поле зору педагогічних працівників в контексті дослідно-експериментальної роботи потрапляють соціально запитувані питання,

наприклад, розвиток навчального закладу на основі цінностей, особливості втілення здоров'язбережних технологій, педагогічні практики адаптивної освіти, підготовка дітей до життя у сталому суспільстві та багато інших. Актуальними для подальшого вивчення залишаються питання організації інклюзивної освіти, зокрема індивідуального супроводу дітей з різними освітніми потребами; застосування інформаційно-комунікаційних технологій; проблеми екологічного виховання, розвитку творчих здібностей засобами різних видів діяльності, зміцнення фізичного та психічного здоров'я, безпечної життєдіяльності дошкільників тощо.

По-четверте, бажано налагодити співробітництво з науковою кафедрою чи окремим науковцем, які можуть забезпечити науковий супровід експерименту, допоможуть виробити програму, підготувати заявку та будуть скеровувати хід експерименту. Варто вітати ситуації, коли науковці (майбутні кандидати, доктори наук) пропонують в рамках власного наукового дослідження здійснити констатувальні та формувальні етапи. Якщо ж немає такої можливості, можна вдаватися до співпраці з науковим консультантом хоча б для епізодичних зустрічей та консультацій.

І нарешті, коли педагогічний колектив визначився з інноваційною ідеєю, знайшов підтримку і розуміння у наукових колах, варто приступити до складання заявки на проведення експерименту, яка має бути подана до головного управління освіти і науки. Заявка має містити: інформацію про її автора (авторів) та наукового керівника експерименту; формулювання теми дослідно-експериментальної роботи; визначення мети і завдань, гіпотези дослідно-експериментальної роботи; опис інновації; чітко окреслені об'єкт і предмет дослідження; опис очікуваних результатів експерименту; визначення термінів та етапів проведення експерименту; визначення бази проведення експерименту; опис наявного і необхідного забезпечення експерименту, його кошторис; пропозиції щодо змісту і термінів здійснення контролю за ходом експерименту.

Наводимо приклад оформлення окремих складових заявки. Наприклад, тема дослідно-експериментальної роботи «Розвиток навчального закладу на основі індексу інклюзії»; метою дослідження може бути: експериментальна апробація організаційних підходів та педагогічних практик, що орієнтовані на створення у навчальному закладі інклюзивної організаційної культури, інклюзивної політики та збагачення інклюзивної практики. Об'єктом дослідження може стати освітній процес в навчальному закладі, а предметом – організаційні, педагогічні та методичні підходи щодо застосування індексу інклюзії для розробки та реалізації плану інклюзивного розвитку навчального закладу. Для реалізації мети дослідження можуть бути визначено *такі завдання*: вивчення особливостей організації освітнього процесу в навчальному закладі на предмет інклюзивності; аналіз наявних планів роботи, виокремлення пріоритетів і на цій основі розробка інтегрованого плану інклюзивного розвитку закладу; реалізація намічених пріоритетів та здійснення системи моніторингу щодо досягнутого прогресу; здійснення узагальнення одержаних результатів щодо ефективності застосованих підходів та можливостей їх застосування в практиці; вироблення методичних рекомендацій педагогам навчальних закладів щодо розробки та реалізації інклюзивного розвитку закладу.

Висновки. Проведене теоретико-методичне дослідження переконує у необхідності комплексного підходу до організації експериментальної діяльності педагогів у дошкільному закладі, що передбачає врахування низки позицій, зокрема, ретельне вивчення нормативних документів, виокремлення педагогічної ідеї, яка могла б зацікавити і педагогів, і батьків; налагодження співпраці з науковцями; розробка заявки і плану експерименту, і нарешті – послідовна реалізація плану. Втім, варто додати, що формальні ознаки експериментальної діяльності (про які ми багато говорили в цій статті) не мають зупинити інноваційно налаштованих педагогів у їх бажанні творчо здійснитися, у намаганні досягнути нові горизонти професійної діяльності у якості педагога-експериментатора, педагога-дослідника.

ДЖЕРЕЛА

1. Вознюк Л.В. Особливості управління експериментальною діяльністю в системі шкільної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу : *journal.kdpu.edu.ua/pedag/article/view/209/194*.
2. Дятленко Н.М. Експеримент в дошкільному закладі: перші кроки / Н.М. Дятленко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – № 11. – 2011. – С. 5 – 9.
3. Організація дослідно-експериментальної роботи у дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах : метод. рек. / укл.: В.І.Ковальчук, Г.В. Шапаренко, Л.О.Базиль [та ін.]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 76 с.
4. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій / За ред. Л.І. Даниленко. – К.: Логос, 2001. – 185 с.

Экспериментирования как механизм внедрения инноваций в дошкольном учебном заведении

В статье говорится о трудностях, с которыми сталкиваются педагогические коллективы в процессе внедрения инноваций, предлагается алгоритм организации и реализации педагогического эксперимента. Даются рекомендации по выбору педагогической инициативы, которая может стать предметом эксперимента.

Ключевые слова: педагогические инновации; педагогический эксперимент; инновационный потенциал; инновационная инициатива; заявка на проведение эксперимента

Experimentation as a mechanism innovation in pre-school

The article deals with the difficulties faced by educational groups in the process of innovation and the proposed algorithm and implementation of pedagogical experiment. The recommendations on the choice of educational initiatives that may be the subject of the experiment.

Keywords: pedagogical innovation; pedagogical experiment; innovation potential; innovative initiative; an application for an experiment